Opmerkingen BOP t.a.v. Meerjarenbegroting 2023-2026

Inleiding

Een eerste analyse van de meerjarenbegroting 2023-2026 levert bij BOP een aantal vragen op. Deze vragen hebben betrekking op de exploitatie, de balans, de bouwgronden(grex), de rente, het weerstandsvermogen en de 1e begrotingswijziging. Rode draad in deze vragen is de onduidelijkheid in de toelichtende tekst dan wel in de gepresenteerde cijfers. Vragen van deze aard hadden wij ook bij de BERAP 2022. Volgens ons is deze wijze van presenteren voor een gemiddeld raadslid niet te volgen. Dat betekent dat de raad op deze wijze onvoldoende controle kan uitoefenen. U brengt daarmee de raad niet in de positie om haar controlerende en kaderstellende taak naar behoren te vervullen. Dat is in essentie de reden dat BOP deze vragen stelt en met voorstellen komt om het duidelijker en transparanter te presenteren.

1. **Exploitatie**
   In bijlage 1 is een meerjarig overzicht (voor de jaren 2021 t/m 2026) opgenomen van alle baten en lasten per deelprogramma. Ook is een totaalbeeld gepresenteerd van de gemeente Borne als geheel. Bij totaalbeeld is onderscheid naar enerzijds zienswijze College van B&W (bijlage 1.a) en anderzijds opzet BOP (bijlage 1.b; exclusief baten en lasten reserves). Voor een goede vergelijking van baten en lasten over de jaren heen, zijn voor het jaar 2021 twee posten buiten beschouwing gelaten. Dit betreffen twee bijzondere opbrengstenposten: Grex (Bornsche maten; resultaat k€ 10.245) en de bijzondere uitkering van Cogas (verkoop aandelen k€ 2.432). Ogenschijnlijk lijkt er per programma vooralsnog niets bijzonders aan de hand. De totaalregel voor elk programma ligt redelijk in lijn met de bedragen van het jaar 2021. Indien we echter bijlage 1.b nader bekijken, zien we een forse afwijking voor de lasten optreden bij het programma “inclusieve samenleving”. De lasten in B2022 zijn nl. k€ 3.124 lager dan de feitelijke lasten in 2021. Bij onze opmerkingen over de Berap 2022 hadden we deze afwijking ook al geconstateerd (lasten programma Algemeen).
   Vragen:
   Kan College aangeven waarom de lasten voor dit onderdeel zo fors afwijken van de gerealiseerde lasten in 2021? Ook voor de navolgende jaren is uitgegaan van dit lage kostenniveau. Is hier sprake van een latent tekort dat pas zichtbaar wordt bij de jaarrekening?

2. **Balans**
   In bijlage 2 zijn de balansposten van de afgelopen jaren weergegeven over de jaren 2017 t/m 2026. Ook zijn hierbij voor elk jaar de ratio’s in beeld gebracht (in verband met financiële gezondheid). Voor zover bekend zijn ook de ratio’s opgenomen zoals die binnen Findo (Ministerie BZK) beschikbaar zijn. Helaas moeten we constateren dat binnen Findo de ratio’s voor de jaarcijfers 2021 (nog) niet beschikbaar zijn.
   Vragen:
   1. Kan het College aangeven waarom deze gegevens nog niet op Findo beschikbaar zijn?
   2. Is de Jaarrekening 2021 inmiddels aangeboden aan Ministerie BZK?
   3. Wanneer komt de jaarrekening 2021 op de website van de gemeente beschikbaar?

3. **Bouwgronden (GREX)**
   In de Begroting 2023-2026 is op pagina 69 de “prognose meerjarenbalans” opgenomen. Hierbij is voor de jaren 2023 en verder een zeer forse afname voorzien van de waarde van de Voorraden (waarde bouwgronden). In 2021 was de waarde nog ca. M€ 53. Twee jaar later (in B-2023) wordt een waarde voorzien van M€ 35; een afname derhalve van M€ 18 gedurende twee jaar (!). Ook voor het jaar 2025 wordt een grote daling van de waarde begroot van ongeveer M€ 20 (!)

We hebben te maken met zeer onzekere tijden die eigenlijk tegenstrijdig zijn aan elkaar. De opbrengsten komen onder negatieve druk te staan door o.a. hogere hypotheekvoorwaarden vanuit de financiële hoek (banken etc.). Daarnaast staan de kosten juist onder positieve druk (door inflatie en schaarste).

Vragen:

1. In hoeverre is het realistisch dat de komende twee jaar dergelijke voordelen zullen optreden via de Grondexploitatie?

2. Kan het College de verwachte baten en lasten binnen de grondexploitatie voor de jaren 2023 t/m 2026 inzichtelijk maken, die de afname van de balanspositie rechtvaardigen?

3. Komen deze nog overeen met de cijfers zoals die zijn opgenomen bij de behandeling van de Grondexploitatie in juli afgelopen jaar MPG-2022?

4. Rente

In bijlage 3 is een meerjarenbeeld opgenomen van de toegerekende rente. Er doen zich enkele bijzondere ontwikkelingen voor de omvang van het vreemd vermogen en de hierbij behorende rentetoerekening.

- Ontwikkeling Langlopende schulden

Op twee verschillende pagina's in de begroting wordt het verloop van de langlopende schulden weergegeven. In onderstaande tabel zijn deze onder elkaar gepresenteerd.

Langlopende schulden				
	2023	**2024**	**2025**	**2026**
Saldo langlopende schulden (pag.54)	58.484	52.380	41.512	29.144
Aflossingen	-6.104	-10.868	-12.368	-7.468
Verwacht eindsaldo	52.380	41.512	29.144	21.676
Financiële positie (pag. 69)	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**
Langlopende schulden	92.439	87.171	59.693	53.629
Verschil	**40.059**	**45.659**	**30.549**	**31.953**

Vraag: Kan het College het verschil nader verklaren?

- Ontwikkeling rentepercentage

Aan de hand van de informatie uit bijlage 3 kan de volgende tabel opgesteld worden:

Ontwikkeling rentepercentage					
	2019	**2020**	**2021-cpt**	**B2022**	**B2023**
Totaal Vreemd vermogen (incl. kasgeldleningen)	82.859	84.116	68.615	97.256	107.439
Externe rentelasten	1.993	1.851	1.568	1.520	1.360
Rentepercentage (%)	2,4%	2,2%	2,3%	1,6%	1,3%

In de balans (bijlage 2) is de ontwikkeling van de materiële activa zichtbaar gemaakt. In 2021 ligt de waarde van de Materiële vaste activa op M€ 63. Indien alle plannen hun doorgang vinden en ook afgerond kunnen worden, dan stijgt de waarde tot M€ 106 in 2023; een toename van M€ 43. De eigen (reguliere) middelen zijn jaarlijks al benodigd voor de reguliere uitgaven van de gemeente Borne. Dit betekent dat extra uitgaven (t.b.v. investeringen) gefinancierd dienen te worden via extra vreemd vermogen. Dit zien we ook terug in bovenstaande tabel; M€ 107 in 2023 versus M€ 69 in 2021 ➔ een toename van M€ 39. Ook over dit extra aangetrokken vreemd vermogen is rente verschuldigd. Het komt heel vreemd over dat bij toenemend vreemd vermogen minder rente verschuldigd is dan voorgaande jaren. Bij de opstelling van de Begroting 2022 werd ook uitgegaan van een lager rentepercentage (1,6%), maar dit was nog voor de uitbraak van de Rusland-Oekraïne

oorlog. Na het uitbreken van de oorlog is de nodige onrust ontstaan op de financiële markten met o.a. stijgende rentelasten (én percentages) tot gevolg.

Vraag: Kan het College de lagere rentelasten (én percentage) nader toelichten?

- Aan taakvelden toegerekende rente
  Volgens het rentemodel wordt er ook rente toegerekend aan de "taakvelden". De afgelopen jaren werd hiervoor uitgegaan van een rekenpercentage van 0,5% van de Boekwaarde van de vaste activa. Voor Begroting 2023 wordt nu uitgegaan van 1%. Dit leidt tot een toerekening van een bedrag van k€ 639. Over de afgelopen jaren lag dit bedrag op gemiddeld k€ 255; een toename derhalve van bijna k€ 400. Hierdoor komen de budgetten van de taakvelden extra onder druk te staan. Uitgaande van de huidige cijfers resteert er een overschot van k€ 66 in 2023. Indien uitgegaan wordt van een meer reëel rentepercentage (bijvoorbeeld 2,5%) in 2023, dan zullen de externe rentelasten naar verwachting uitkomen op M€ 2,7. Na toerekening aan Grondexploitatie en taakvelden resteert er mogelijk een negatief saldo van M€ 1,2.
  Vragen:
- **1. Waarom wordt nu uitgegaan van 1% van de Boekwaarde (verdubbeld)?**
  2. Is bij de lasten van de taakvelden uitgegaan van de verhoogde toegerekende lasten?
-

5. Kengetallen

In bijlage 2 zijn naast de balansgegevens ook meerdere kengetallen gepresenteerd. Hierbij zijn per jaar de kengetallen berekend door BOP (eenvoudige systematiek; uitgangspunt ➔ baten exclusief middelen reserves). Deze zijn per jaar afgezet tegenover de cijfers die via Findo beschikbaar zijn. Hierover de navolgende opmerkingen:

- Netto schuldquote
  Door het College wordt een percentage berekend van 151% en 141% (voor 2023 en 2024). Hoe e.e.a. wordt berekend is voor BOP niet bekend. Door BOP zijn de percentages in voorgaande jaren ook berekend en die komen redelijk in de buurt van de percentages die in Findo zijn opgenomen. Blijkbaar zijn de berekeningen van BOP redelijk adequaat. In de toelichting wordt gemeld dat de Gemeente Borne alleen het eerste jaar boven de norm zit (mede door relatief grote omvang grondexploitatie en hoeveelheid projecten). Echter ook voor 2024 zit de verwachte ratio nog fors boven het maximum (130%). Voor de navolgende jaren (2025 en 2026) worden door het College fors lagere ratio's becijferd (resp. 97% en 92%). Dit wordt wellicht veroorzaakt door de extreme afname van de omvang van de vaste schulden. In het jaar 2025 worden de vasten schulden begroot op M€ 60, terwijl in 2024 nog een saldo open staat van ca. M€ 87; een afname derhalve van M€ 27. We constateren verder een forse afname van de waarde van bouwgronden van M€ 20 in 2025 (t.o.v. 2024).
  Vragen:
  1. Is het reëel om te verwachten dat er in 2024 ca. M€ 27 wordt afgelost?
  2. Indien M€ 20 beschikbaar zou komen via het overschot GREX, waar komt dan de resterende M€ 7 vandaan?

- Solvabiliteitsratio
  De hier gepresenteerde ratio's zijn éénduidig te bepalen (omvang Eigen Vermogen/omvang Totaal Vermogen). Door voorziene forse positieve exploitatieresultaten voor de komende jaren, neemt het Eigen Vermogen voor de navolgende jaren telkens toe. Daarnaast worden forse aflossingen voorzien van de vaste schulden. Deze twee onderdelen hebben beide een positief effect op de ratio en zullen elkaar zelfs versterken. Het is echter maar de vraag in hoeverre de in de Begroting 2023

gepresenteerde omvang van het Eigen vermogen en langlopende schulden reëel zijn. Allereerst zagen we een fors verschil optreden bij de totale lasten van het programma “inclusieve samenleving”. In 2022 en verdere jaren zijn de verwachte lasten ca M€ 3 lager dan de feitelijke lasten in jaarrekening 2021 (is hier sprake van een latent tekort?). Daarnaast hebben we onze bedenkingen bij de geraamde externe rentelasten. Uitgaande van een meer realistisch rente percentage (2,5%) zou een extra tekort kunnen optreden van ca. M€ 1. Door deze herziene inzichten zullen de verwachte exploitatieoverschotten wellicht kunnen “verdampen”. Verder hadden we al vraagtekens geplaatst bij de omvangrijke aflossingen voor de komende jaren (haalbaar ja/nee?). De gemeente Borne heeft de extra kredieten wel nodig voor de op stapel staande investeringen (omdat men meent dat alle plannen doorgang moeten vinden). Dus de omvang van het Totale Vermogen zal naar verwachting wel fors toenemen. De door het College voorziene verbetering van deze ratio ligt naar de mening van BOP niet zo 123 voor de hand.

- <u>Grondexploitatie</u>

  De hier opgenomen ratio’s voor 2023 en volgende jaren zijn al beduidend lager dan gedurende de afgelopen jaren (jaarrekening t/m 2021). Door de “opschoningsactie” van de Bornsche Maten in de Grondexploitatie (in 2021) is er een ander beeld ontstaan. Dit was in Begroting 2022 nog niet bekend en kon derhalve dan ook niet worden meegenomen in die cijfers. Vanaf 2023 neemt de waarde van de bouwgronden steeds verder af, met in 2025 een uitschieter van M€ 20 . De vraag is echter in hoeverre dit reëel is.

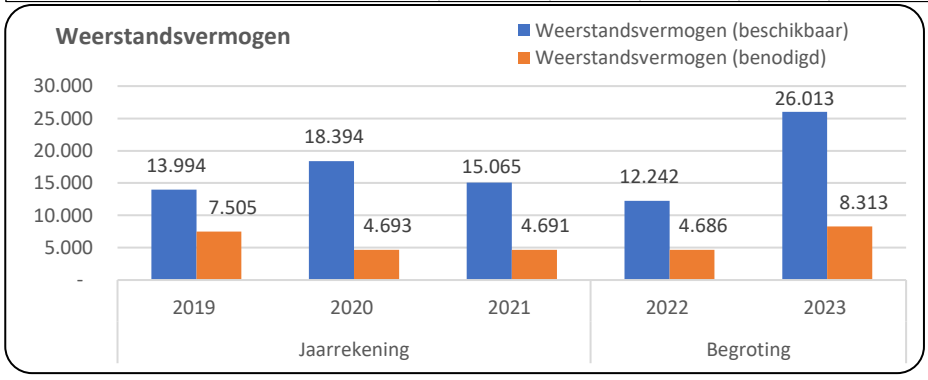
  <u>Opm</u>. Zie eerdere vragen onder punt 3.

6. Weerstandsvermogen/ratio

- <u>Omvang weerstandsvermogen & ratio</u>

  Bij eerdere analyses van de jaarresultaten hebben we forse afwijkingen geconstateerd tussen de Initiële begroting, Actuele begroting en vervolgens de cijfers uit de jaarrekening. Het lijkt BOP nu evident om de meerjarige ontwikkeling van de jaarrekeningen naast elkaar te presenteren en daarna de cijfers volgens de begroting. We krijgen dan het navolgende beeld *(bedragen in k€)*:

Weerstandsvermogen				*cf opgave B2023*			
	Jaarrekening			**Begroting**		**correcties**	**Herzien**
	2019	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**22 & 23**	**Beeld**
Algemene Reserve	5.628	16.578	8.945	6.121	6.718	-4.975	1.743
Reserve Grondexploitatie	5.551	1.817	3.840	3.840	2.704		2.704
Reserve Beleidsontwikkeling	2.816	-0	2.281	2.281	16.584	-7.157	9.427
Resultaat (lopend jaar)	-	-	-		7		
Totaal weerstandsvermogen	**13.994**	**18.394**	**15.065**	**12.242**	**26.013**	**-12.132**	**13.874**
Bestemmingsreserves	20.042	9.724	10.895	7.882	5.732		5.732
Totaal van de reserves	**34.036**	**28.118**	**25.960**	**20.124**	**31.745**	**-12.132**	**19.606**
Weerstandsvermogen (benodigd)	**7.505**	**4.693**	**4.691**	**4.686**	**8.313**		**8.313**
Ratio	1,9	3,9	3,2	2,6	3,1		1,7

<u>Opm.</u> Geen opmerkingen: <u>beschikbaar</u> weerstansvermogen is (vooralsnog) ruim voldoende

- Omvang **Benodigd** weerstandsvermogen (risico's)
  Door het College is het benodigde weerstandsvermogen over meerdere jaren gegeven voor de begroting en de daarbij behorende jaarrekening. Zie bijgaande tabel *(bedragen in k€)*:

	Begroot	Realisatie	Verschil
2018	10.871	4.920	5.951
2019	6.057	7.505	-1.448
2020	7.531	4.693	2.838
2021	7.755	4.691	3.064

  Gezien de verschillen per jaar is het evident om inzicht te verkrijgen in de jaarlijkse risico's. Hierbij gaat het dan om: 1. Welk risico betreft het (onderwerp), 2. de omvang bruto risico (bedrag) en 3. mate van optreden/risico (%).

  Vraag: Kan het College deze informatie aanleveren voor de jaren 2018 t/m 2023?

-

- Omvang **Beschikbaar** weerstandsvermogen (toekomst)
  Voor 2023 wordt een beschikbaar weerstandsvermogen vermeld van M€ 26 (met name ontstaan door fors exploitatieresultaat 2021 ad M€ 10). In de huidige begroting 2023 wordt een totale onttrekking voorzien van M€ 5 (resultaten 2022 en 2023; zie punt 5 voorstel solvabiliteitsratio). Volgens de 1e Begrotingswijziging (zie hierna) wordt nog eens een onttrekking voorzien van ruim M€ 7 die wordt onttrokken aan de reserve Beleidsontwikkeling. De totale onttrekking komt dan uit op ruim M€ 12. Door deze ontwikkelingen neemt het beschikbare weerstandsvermogen zeer snel af voor de komende jaren. We hebben verder geconstateerd dat het totale eigen vermogen vanaf 2016 (t/m 2020) reeds is afgenomen met totaal M€ 14. Gezien de opmerkingen onder punt 1 (latent tekort M€ 3 bij taakveld Inclusieve samenleving) en punt 4 (extra tekort M€ 1 externe rente), worden de nu voorziene overschotten wellicht overschaduwd en wordt de gemeente Borne geconfronteerd met jaarlijkse tekorten (in de jaarrekening). Op pagina 10 van het Raadsvoorstel (1e Begr.wijziging) wordt een jaarlijks benodigd weerstandsvermogen voorzien van ruim M€ 8 voor de komende jaren. Indien we ervan uitgaan dat de begrote tekorten ook daadwerkelijk gerealiseerd worden en de benodigde onttrekkingen voor 2023 worden doorgevoerd, resteert er een saldo voor de Algemene reserve van ongeveer M€ 14 (M€ 26 -/- M€ 12). De hierbij behorende ratio bedraagt dan 1,7 (herzien beeld). Indien de huidige plannen uit de 1e begrotingswijziging worden doorgezet én het scenario van extra tekorten aan de orde is, zullen bij gelijkblijvend benodigd weerstands-vermogen (M€ 8,3) de ratio's voor de navolgende jaren snel verder afnemen en wellicht onder de minimale norm van 1 uitkomen. Voorzichtigheid is dus geboden.

7. 1e Begrotingswijziging

In bijlage 4 is getracht het verloop van het meerjarige exploitatieresultaat in beeld te brengen aan de hand van de aangeboden informatie. Er kan echter geen aansluitend beeld gepresenteerd worden van het verloop ná de Kaderbrief. Resultaten zoals die worden genoemd op pagina 10 van het Raadsvoorstel (22int07546) kunnen niet worden herleid (plussen en minnen?).

Vraag: Kan het College deze aansluiting in tabelvorm voor alle jaargangen in beeld brengen? Voor zowel de Begroting alsmede de Begroting inclusief 1e begrotingswijziging?

Allereerst dient er volgens BOP duidelijkheid te komen in hoeverre er echt sprake is van een eventueel latent tekort van M€ 3 bij Inclusieve samenleving.
Ook dient er beter zicht te komen omtrent het vreemd vermogen gedurende de komende jaren en de hierbij behorende extra externe rentelasten. En welke effecten dit heeft op de bestaande exploitatie (taakvelden & Treasury).

<u>Voorstel:</u>
Laat het College <u>elk kwartaal</u> een overzicht samenstellen van bovengenoemde ontwikkelingen. Bijvoorbeeld bij het 1e kwartaal kan men gebruik maken van de informatie die is opgenomen in de jaarrekening van het voorafgaande jaar. In dat geval kunnen de waarden uit de begroting alvast afgezet worden tegenover de waarden uit de jaarrekening. Elk kwartaal kan dan een update worden gemaakt van het verwachte resultaat (van invloed op <u>beschikbaar</u> weerstandsvermogen). Door de risico inventarisatie stelselmatig op te zetten, kan per kwartaal het <u>benodigde</u> weerstands-vermogen becijferd worden. Hieruit kan dan meteen de nieuwe waarde van de ratio berekend worden. Op deze manier krijgt men grip (als raad) op de financiële gezondheid van de gemeente. Deze informatie kan worden opgenomen in het nog op te stellen dashboard voor financiële ontwikkelingen.

Bijlage 1.a

Exploitatie I (zienswijze College B&W)

Programmabegroting 2023-2026 t.b.v. Informatiebijeenkomst Meerjarenbegroting 2023-2026 (11-okt-22)

			Jaarrek.	Act.Begr.	Begr.	Meerjarenraming		
			2021	B2022	2023	2024	2025	2026
Wonen en Leven	BATEN	**Wonen en Leven**						
		Wonen en bouwen	593	452	452	452	452	452
		Ruimtelijke ontwikkeling	25	28	28	28	28	28
		Mobiliteit en infrastructuur	77	26	26	26	26	26
		Openbare ruimte	1.932	2.009	2.010	2.064	2.223	2.415
		Totaal van de Baten	**2.627**	**2.515**	**2.516**	**2.570**	**2.729**	**2.921**
	LASTEN	Wonen en bouwen	1.117	1.557	1.338	1.128	968	968
		Ruimtelijke ontwikkeling	373	348	362	362	362	362
		Mobiliteit en infrastructuur	3.571	2.416	2.636	3.135	3.132	3.122
		Openbare ruimte	3.054	3.354	3.612	3.668	3.710	3.561
		Totaal van de Lasten	**8.115**	**7.675**	**7.948**	**8.293**	**8.172**	**8.013**
	RESULTAAT	**Saldo**	**-5.488**	**-5.160**	**-5.432**	**-5.723**	**-5.443**	**-5.092**
		Onttrekking reserves (Baten)						
		Toevoeging reserves (Lasten)						
		Mutaties reserves	-	-	-	-	-	-
		Resultaat Wonen en Leven	**-5.488**	**-5.160**	**-5.432**	**-5.723**	**-5.443**	**-5.092**
Duurzame toekomst	BATEN	**Duurzame toekomst**						
		Energietransitie	213	-	-	-	-	-
		Circulaire economie	2.692	2.741	2.847	2.890	2.801	2.801
		Klimaat adaptatie	-	-	-	-	-	-
		Natuur, milieu en landschap	308	-	-	-	-	-
		Bedrijvigheid & ondernemers	566	46	46	46	46	46
		Vrijetijdseconomie	12	-	-	-	-	-
		Totaal van de Baten	**3.791**	**2.787**	**2.893**	**2.936**	**2.847**	**2.847**
	LASTEN	Energietransitie	294	240	240	240	225	225
		Circulaire economie	2.085	2.101	2.203	2.203	2.203	2.203
		Klimaat adaptatie	-	-	-	-	-	-
		Natuur, milieu en landschap	931	714	745	754	769	784
		Bedrijvigheid & ondernemers	331	421	349	349	349	349
		Vrijetijdseconomie	422	418	408	408	408	408
		Totaal van de Lasten	**4.063**	**3.894**	**3.945**	**3.954**	**3.954**	**3.969**
	RESULTAAT	**Saldo**	**-272**	**-1.107**	**-1.052**	**-1.018**	**-1.107**	**-1.122**
		Onttrekking reserves (Baten)						
		Toevoeging reserves (Lasten)						
		Mutaties reserves	-	-	-	-	-	-
		Resultaat Duurzame toekomst	**-272**	**-1.107**	**-1.052**	**-1.018**	**-1.107**	**-1.122**
Inclusieve samenleving	BATEN	**Inclusieve samenleving**						
		Voorz.Maatschappelijke onderst.	261	150	220	220	220	220
		Algemene voorzieningen	10	-	40	40	40	40
		Gezondheid	10	-	20	20	20	20
		Inburgering en vluchtelingen	3	-	144	144	144	144
		Jeugd	28	-	88	88	88	88
		Onderwijs	245	313	460	316	316	304
		Cultuur	5	11	11	11	11	11
		Sport	2.115	1.085	1.180	1.267	1.267	1.267
		Werk en inkomen	5.691	5.165	5.313	5.313	5.313	5.313
		Totaal van de Baten	**8.368**	**6.724**	**7.476**	**7.419**	**7.419**	**7.407**
	LASTEN	Voorz.Maatschappelijke onderst.	6.752	6.141	6.435	6.435	6.435	6.435
		Algemene voorzieningen	1.563	1.653	1.761	1.713	1.713	1.713
		Gezondheid	1.044	1.051	1.053	1.053	1.053	1.053
		Inburgering en vluchtelingen	109	107	251	251	251	251
		Jeugd	9.343	7.699	8.323	8.323	8.302	8.302
		Onderwijs	2.423	2.403	2.640	2.489	2.460	2.426
		Cultuur	789	916	633	632	662	632
		Sport	4.207	3.869	3.035	3.442	3.474	3.396
		Werk en inkomen	10.932	10.199	10.676	10.607	10.506	10.506
		Totaal van de Lasten	**37.162**	**34.038**	**34.807**	**34.945**	**34.856**	**34.714**
	RESULTAAT	**Saldo**	**-28.794**	**-27.314**	**-27.331**	**-27.526**	**-27.437**	**-27.307**
		Onttrekking reserves (Baten)						
		Toevoeging reserves (Lasten)						
		Mutaties reserves	-	-	-	-	-	-
		Resultaat Inclusieve samenleving	**-28.794**	**-27.314**	**-27.331**	**-27.526**	**-27.437**	**-27.307**

Bijlage 1.a (vervolg)

				Jaarrek.	Act.Begr.	Begr.	Meerjarenraming		
				2021	B2022	2023	2024	2025	2026
Bestuur en samenleving	BATEN	**Bestuur en samenleving**							
		Bestuur		82	-	-	-	-	-
		Participatie en communicatie		-	-	-	-	-	-
		Dienstverlening en digitalisering		451	311	364	486	486	486
		Veiligheid en openbare orde		-	-	-	-	-	-
		Vergunning, Toezicht en Handhaving		72	-	-	-	-	-
		Totaal van de Baten		**605**	**311**	**364**	**486**	**486**	**486**
	LASTEN	Bestuur		1.512	1.328	1.343	1.343	1.343	1.343
		Participatie en communicatie		26	59	69	69	69	69
		Dienstverlening en digitalisering		1.212	1.192	1.256	1.305	1.294	1.293
		Veiligheid en openbare orde		1.660	1.736	1.912	1.912	1.912	1.912
		Vergunning, Toezicht en Handhaving		104	172	52	52	52	52
		Totaal van de Lasten		**4.514**	**4.487**	**4.632**	**4.681**	**4.670**	**4.669**
	RESULTAAT		**Saldo**	**-3.909**	**-4.176**	**-4.268**	**-4.195**	**-4.184**	**-4.183**
		Onttrekking reserves (Baten)							
		Toevoeging reserves (Lasten)							
			Mutaties reserves	-	-	-	-	-	-
		Resultaat Bestuur en samenleving		**-3.909**	**-4.176**	**-4.268**	**-4.195**	**-4.184**	**-4.183**
Financieel gezond	BATEN	**Financieel gezond**							
		Financiën	Restant pagina 28	891	821	683	789	975	1.608
		pagina 68	*Algemene uitkering*	*37.331*	*37.847*	*41.116*	*42.471*	*44.481*	*42.182*
			Lokale heffingen	*7.137*	*6.869*	*7.158*	*7.233*	*7.303*	*7.373*
			Dividend (2021 excl. Cogas)	*1.061*	*1.087*	*1.087*	*1.087*	*1.087*	*706*
			Saldo fin.functie	*-41*	*0*	*90*	*187*	*215*	*-192*
			Onttrekking reserves	*6.267*	*5.794*	*967*	*1.204*	*508*	*370*
		Vastgoed		1.101	646	646	1.194	674	674
		Grondzaken	2021; Bornsche Maten	1.237	2.575	518	373	1.188	290
		Totaal van de Baten		**54.984**	**55.639**	**52.265**	**54.538**	**56.431**	**53.011**
	LASTEN	Financiën	Restant pagina 28	868	3.308	2.561	2.018	3.093	3.659
			Onvoorzien	*-*	*15*	*15*	*15*	*15*	*15*
			Overhead	*7.640*	*8.368*	*8.394*	*8.262*	*7.438*	*7.388*
			Toevoeging reserves	*7.024*	*1.449*	*331*	*929*	*527*	*422*
		Vastgoed		1.916	2.167	2.356	2.089	1.473	1.392
		Grondzaken	2021; Bornsche Maten	987	2.575	518	373	1.188	290
		Totaal van de Lasten		**18.435**	**17.882**	**14.175**	**13.686**	**13.734**	**13.166**
	RESULTAAT		**Saldo**	**36.549**	**37.757**	**38.090**	**40.852**	**42.697**	**39.845**
		Onttrekking reserves (Baten)							
		Toevoeging reserves (Lasten)							
			Mutaties reserves	-	-	-	-	-	-
		Resultaat Financieel gezond		**36.549**	**37.757**	**38.090**	**40.852**	**42.697**	**39.845**
Grex	1		Grex (baten vanaf B-2022)		9.905	3.018	2.000	2.000	2.000
BORNE TOTAALBEELD	RESULTAAT	Resultaat Wonen en Leven		-5.488	-5.160	-5.432	-5.723	-5.443	-5.092
		Resultaat Duurzame toekomst		-272	-1.107	-1.052	-1.018	-1.107	-1.122
		Resultaat Inclusieve samenleving		-28.794	-27.314	-27.331	-27.526	-27.437	-27.307
		Resultaat Bestuur en samenleving		-3.909	-4.176	-4.268	-4.195	-4.184	-4.183
		Resultaat Financieel gezond		36.549	37.757	38.090	40.852	42.697	39.845
			TOTAAL GENERAAL B&W	**-1.914**	**-**	**7**	**2.390**	**4.526**	**2.141**
		Onttrekking reserves (Baten)		6.267	5.794	967	1.204	508	370
		Toevoeging reserves (Lasten)		7.024	1.449	331	929	527	422
			Mutaties reserves	**-757**	**4.345**	**636**	**275**	**-19**	**-52**
		RESULTAAT BATEN -/- LASTEN (BOP)		**-1.157**	**-4.345**	**-629**	**2.115**	**4.545**	**2.193**
	1	*19.354*	*-9.109*	*10.245*	*Grex (Bornsche Maten)*				
		Baten	*Lasten*	*2.432*	*Baten Cogas*				
				10.763	Definitief Resultaat 2021 B&W (incl. bijzondere baten M€ 12,7)				

Bijlage 1.b

Exploitatie II (Opzet BOP; excl. baten/lasten reserves)

	Info-opzet BOP (excl. middelen reserves)		Jaarrek.	Act.Begr.	Begr.	Meerjarenraming								
			2021	B2022	2023	2024	2025	2026	22-21	23-22	24-23	25-24	26-25	Totaal
BATEN	Wonen en Leven		2.627	2.515	2.516	2.570	2.729	2.921	-112	1	54	159	192	294
	Duurzame toekomst		3.791	2.787	2.893	2.936	2.847	2.847	-1.004	106	43	-89	-	-944
	Inclusieve samenleving		8.368	6.724	7.476	7.419	7.419	7.407	-1.644	752	-57	-	-12	-961
	Bestuur en samenleving		605	311	364	486	486	486	-294	53	122	-	-	-119
	Financieel gezond	Algemene Middelen	45.529	45.803	49.361	50.791	52.871	50.261	274	3.558	1.430	2.080	-2.610	4.732
		Overig	3.188	4.042	1.937	2.543	3.052	2.380	854	-2.105	606	509	-672	-808
	Totaal van de Baten		**64.108**	**62.182**	**64.547**	**66.745**	**69.404**	**66.302**	-1.926	2.365	2.198	2.659	-3.102	2.194
LASTEN	Wonen en Leven		8.115	7.675	7.948	8.293	8.172	8.013	-440	273	345	-121	-159	-102
	Duurzame toekomst		4.063	3.894	3.945	3.954	3.954	3.969	-169	51	9	-	15	-94
	Inclusieve samenleving		37.162	34.038	34.807	34.945	34.856	34.714	-3.124	769	138	-89	-142	-2.448
	Bestuur en samenleving		4.514	4.487	4.632	4.681	4.670	4.669	-27	145	49	-11	-1	155
	Financieel gezond	Overhead	7.640	8.368	8.394	8.262	7.438	7.388	728	26	-132	-824	-50	-252
		Overig	3.771	8.065	5.450	4.495	5.769	5.356	4.294	-2.615	-955	1.274	-413	1.585
	Totaal van de Lasten		**65.265**	**66.527**	**65.176**	**64.630**	**64.859**	**64.109**	1.262	-1.351	-546	229	-750	-1.156
RESULTAAT BATEN -/- LASTEN (BOP)			**-1.157**	**-4.345**	**-629**	**2.115**	**4.545**	**2.193**	-3.188	3.716	2.744	2.430	-2.352	3.350
				-4.974					3.350					

	Specificatie Algemene Middelen	2021	2022	2023	2024	2025	2026
	Algemene uitkering	37.331	37.847	41.116	42.471	44.481	42.182
	Lokale heffingen	7.137	6.869	7.158	7.233	7.303	7.373
	Dividend (2021 excl. Cogas)	1.061	1.087	1.087	1.087	1.087	706
	Totaal Algemene Middelen	**45.529**	**45.803**	**49.361**	**50.791**	**52.871**	**50.261**
		-	-	-	-	-	-
	Specificatie Overig	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**
	Restant pagina 28	891	821	683	789	975	1.608
	Saldo fin.functie	-41	-	90	187	215	-192
	Vastgoed	1.101	646	646	1.194	674	674
	Grondzaken	1.237	2.575	518	373	1.188	290
	Totaal overig	**3.188**	**4.042**	**1.937**	**2.543**	**3.052**	**2.380**
		-	-	-	-	-	-

Bijlage 2

Balans 2017-2026

Balans Gemeente Borne 2017-2020									42.667			
		Jaarrekening						Begroting		Raming		
		2016	2017	2018	2019	2020	2021-cpt	2022	2023	2024	2025	2026
ACTIVA	Totaal Materiële vaste activa	54.826	48.514	49.074	50.006	52.559	62.873	51.945	105.540	106.811	102.815	98.799
	Totaal Financiële vaste activa	4.814	4.034	3.193	3.966	3.926	4.162	4.000	4.000	4.000	4.000	4.000
	Vlottende activa	-	-	-	-	-	-					
	- Voorraden (bouwgronden in exploitatie)	80.766	77.215	75.270	70.537	62.320	53.095	64.389	34.653	29.358	9.539	9.539
	- Overige vlottende activa	11.629	12.799	9.783	10.225	12.688	10.227	9.530	9.530	9.530	9.530	9.530
	Totaal Vlottende activa	92.395	90.014	85.053	80.762	75.008	63.322	73.919	44.183	38.888	19.069	19.069
	TOTAAL VAN DE ACTIVA	**152.034**	**142.562**	**137.320**	**134.734**	**131.493**	**130.357**	**129.864**	**153.723**	**149.699**	**125.884**	**121.868**
PASSIVA	Totaal Eigen vermogen	39.612	37.616	35.231	30.055	25.265	36.720	20.139	31.745	33.859	38.404	40.597
	Totaal Voorzieningen	11.394	11.274	10.097	8.919	9.274	8.172	6.469	6.539	5.669	4.787	4.642
	Totaal Vaste schulden	71.855	75.701	71.625	67.859	71.116	59.615	82.256	92.439	87.171	59.693	53.629
	Vlottende passiva								**38.824**			
	- Overige kasgeldleningen	16.000	5.000	9.000	15.000	13.000	9.000	15.000	15.000	15.000	15.000	15.000
	- Overige vlottende passiva	13.174	12.969	11.367	12.899	12.837	16.849	6.000	8.000	8.000	8.000	8.000
	Totaal Vlottende passiva	29.174	17.969	20.367	27.899	25.837	25.849	21.000	23.000	23.000	23.000	23.000
	TOTAAL VAN DE PASSIVA	**152.035**	**142.560**	**137.320**	**134.732**	**131.492**	**130.356**	**129.864**	**153.723**	**149.699**	**125.884**	**121.868**
								-	-	-	-	-
			Jaarrekening					Begroting		Raming		
			2017	2018	2019	2020	2021-cpt	2022	2023	2024	2025	2026
RATIO'S	**Schuldquote**							-	-	-	-	-
	hoeveelheid schulden (incl. kasgeldleningen)		80.498	80.506	82.769	84.019	68.577	97.256	107.439	102.171	74.693	68.629
21.786	Totale baten (excl. middelen reserves)		64.796	56.825	53.692	60.176	64.099	70.891	67.563	66.745	69.404	66.302
Grex/Cogas	**Ratio schuldquote**	**>130%**	**124%**	**142%**	**154%**	**140%**	**107%**	**137%**	**159%**	**153%**	**108%**	**104%**
	BZK-registratie (<90); Findo	<90	123	140	154	135	NB					
	Solvabiliteit							-	-	-	-	-
	Totaal Eigen Vermogen		37.616	35.231	30.055	25.265	36.720	20.139	31.745	33.859	38.404	40.597
	Totaal vermogen		142.560	137.320	134.732	131.492	130.356	129.864	153.723	149.699	125.884	121.868
	Ratio Solvabiliteit	**<20%**	**26%**	**26%**	**22%**	**19%**	**28%**	**16%**	**21%**	**23%**	**31%**	**33%**
	BZK-registratie (>50); Findo	>50	27	26	22	19	NB	16%				
	Grondexploitatie							-	-	-	-	-
	Balanswaarde van de gronden	0	77.216	75.271	70.537	62.320	54.245	64.389	34.653	29.358	9.539	9.539
	Totale baten van de gemeente	0	64.796	56.825	53.692	60.176	64.099	70.891	67.563	66.745	69.404	66.302
	Ratio Grondexploitatie	**>35%**	**119%**	**132%**	**131%**	**104%**	**85%**	**91%**	**51%**	**44%**	**14%**	**14%**
	BZK-registratie (<20); Findo	<20	90	81	131	103	NB					

Bijlage 3

Rente 2019-2023

Renteberekening						
					Begroting	
		2019	**2020**	**2021-cpt**	**B2022**	**B2023**
Vreemd vermogen	Vaste schulden	67.859	71.116	59.615	82.256	92.439
	Kasgeldleningen	15.000	13.000	9.000	15.000	15.000
	Totaal	82.859	84.116	68.615	97.256	107.439
		2,4%	2,2%	2,3%	1,6%	1,3%
Grondexploitatie (waarde)		81.830	74.428	65.835	61.835	34.653
		1,8%	1,8%	1,5%	1,7%	1,8%
						-
Externe rentelasten		1.993	1.851	1.568	1.520	1.360
Rentebaten (extern)		-329	-291	-274	-228	-174
	Saldo	1.664	1.560	1.294	1.292	1.186
Toerekening	Grondexploitatie	1.475	1.305	991	1.022	639
	Projectfin. aan taakveld	-		-	-	-
	Baten leningen	-		-	-	-
	Totaal toerekening	1.475	1.305	991	1.022	639
Aan taakvelden toe te rekenen externe rente		189	255	303	270	547
Rente over Eigen vermogen		28	29	27	30	26
	Totaal	217	284	330	300	573
Aan taakvelden toegerekende rente		249	251	267	271	639
		0,50%	0,50%	0,50%	0,5%	1,0%
Rente-resultaat Treasury		**32**	**-33**	**-63**	**-29**	**66**
		overschot	tekort	tekort	tekort	overschot
Boekwaarde vaste activa		49.800	50.200	53.400	54.200	63.900

Bijlage 4

Perspectief Begroting 2023

			2022	2023	2024	2025	2026
Saldo begroting 2022-2025							
resultaat B&W (Begr.2022)			1.016	717	115	271	271
Septembercirculaire 2022 (1e begrotingswijziging)			1.209	286	1.230	945	945
Aanvullend	reserve Gezondheidscentrum		48	48			
	Kapitaalsgoederenfonds				124	124	124
	legesopbrengsten			5	5	5	5
	Middelen Woo		102	115	127		
	Totaal aanvullend		**150**	**168**	**256**	**129**	**129**
Totaal beschikbaar			**2.375**	**1.171**	**1.601**	**1.345**	**1.345**
Aanvullende plannen 2022			**1.399**	**1.253**	**1.347**	**1.341**	1.341
Saldo begroting 2022-2025 (incl. 1e begr.wijz)			**976**	**-82**	**254**	**4**	**4**
Meicirculaire 2022							
Middelen Gemeentefonds B-2022			36.654	36.142	36.406	36.550	36.580
Bij:	septembercirculaire 2022		1.209	286	1.230	945	945
Basis B2023 incl. 1e begr.wijz.		**totaal t/m sep**	**37.863**	**36.428**	**37.636**	**37.495**	**37.525**
Bij:	decembercirculaire 2022		104	343	345	348	353
		totaal t/m dec	37.967	36.771	37.981	37.843	37.878
Bron: 22int06300	**Meicirculaire 2022 (B&W)**		**40.275**	**41.133**	**41.588**	**43.598**	**41.329**
	Toename (incl. dec)		2.412	4.705	3.952	6.103	3.804
AF:	Taakmutaties naar stelpost IU/DU		1.081	1.663	52	-40	-44
BIJ:	Actualisaties voorgaande jaren		494				
Totaal Voordelig effect meerjarenperspectief			**1.825**	**3.042**	**3.900**	**6.143**	**3.848**
Bron: Kaderbrief	Opgave College B&W (pag.11)			3.042	3.900	6.143	3.848
Saldo Begroting 2022 (incl. 1e begr.wijz)				**-82**	**254**	**4**	**4**
Vrijval reservering herverdelingseffecten				**550**	**550**	**550**	**550**
Aanvullende besluiten							
Uitbreiding formatie griffiemedewerker			31	31	31	31	31
Nieuw model rekenkamer			7	7	7	7	7
Vervolgaanpak ondermijning			265	265	265	265	265
Rente over "warme gronden" (MVA: M€ 10,4)			52	52	52	52	52
Sub-totaal structureel			**355**	**355**	**355**	**355**	**355**
Extra afschrijving huidige gemeentehuis			511	511	511		
Raadsbesluiten	*Bron: Kaderbrief (pag 11)*		**866**	**866**	**866**	**355**	**355**
Autonome ontwikkelingen							
Wegvallen (structureel) dividend Cogas Kabel							381
Groot onderhoud Zwembad en sportvelden			200	200	200	200	200
Indexering Sociaal domein			878	878	878	878	878
Stelpost beleidsontwikkeling (gewijzigd; zie plannen)							
Nieuwe CAO-gemeenten			473	473	473	473	473
Prijsindexaties (dekking via stelpost)			-	-	-	-	-
Gemeenschappelijke regelingen				-	-	-	504
Overige kleine ontwikkelingen			-43	-43	-43	-43	-43
Totaal autonome ontwikkelingen			**1.508**	**1.508**	**1.508**	**1.508**	**2.393**
Bron: Kaderbrief	Opgave College B&W (pag.11)			1.677	1.430	1.662	2.392
		verschil		-169	78	-154	1
Perspectief 2023-2026 (Begroting 2023)				**1.136**	**2.330**	**4.834**	**1.654**
Bron: Kaderbrief	Opgave College B&W (pag.11)			416	1.858	4.130	1.105
		verschil	k€ 550 (!)	720	472	704	549
	Plus verschillen in autonome ontwikkelingen (k€ 170)						

Bijlage 4

Perspectief Begroting 2023 (vervolg)

		2023	2024	2025	2026
Perspectief 2023-2026 (Begroting 2023) vervolg		**1.136**	**2.330**	**4.834**	**1.654**
Aanvullend	Onttrekking reserve Sociaal Domein (7.e)	267			
	dekking via best.res.Gezondheidscentrum (7	62	62	62	
	Vrijval stelpost Sociaal Domein (9.d)	304	304	304	304
Totaal aanvullend		**633**	**366**	**366**	**304**
Bij: Middelen septembercirculaire 2022		**706**	**690**	**661**	**1.702**
Totaal beschikbaar		**2.475**	**3.386**	**5.861**	**3.660**
Af: Plannen 2023		-7.862	-2.542	-2.875	-2.782
Saldo (incl. 1e begrotingswijziging 2023)		**-5.387**	**844**	**2.986**	**878**
Bron: 1e Begr.Wijz.	Opgave College B&W (pag.10)	-7.157	533	2.351	1.057
	Verschil	1.770	311	635	-179

Plannen 2023

	2023	2024	2025	2026
5.a Woninbouwimpuls	120	120	120	
6.a Uitvoering energietransitie	191	191	191	
7.a bijdrage buurtsportcoaches	80	80	80	80
7.b Borne werkt	60			
7.c Cultuurmakelaar	10	10		
7.d Muziekonderwijs	30	30	30	
7.e Beheersmaatregelen	267	200		
dekking via bestemmingsreserve Sociaal Domein	*-267*			
7.f Bestemmingsreserve Sociaal Domein opheffen (leeg)				
7.g Gebruik ZorgNed-Modules (incidenteel)	24			
7.g Gebruik ZorgNed-Modules (structureel)	-	15	15	15
7.h Jongerenwerk	41	41	41	41
7.i inzet orthopedagoog (dekking via reserve gezondheidscentru	62	62	62	
dekking via bestemmingsreserve Gezondheidscentrum	*-62*	*-62*	*-62*	
7.j versterking zorg en veiligheid	65	65	65	
7.k Ombuiging Sport	205	265	265	
8.a Invoering WOO	120	120	120	120
8.b Communicatiemiddelen	15	15	15	15
8.c Bescherming digitale aanvallen	15	15	15	15
8.d project Huis van Borne			75	75
8.e versterking programma's en projecten	75	75	75	
8.f Opstellen programmaplan Bestuur en samenleving	15			
9.a Toevoeging stelpost Beleidsontwikkeling	100	200	100	
9.b Stelpost prijscompensatie Sociaal Domein		1.010	1.428	2.081
9.c Stelpost prijscompensatie Energielasten	1.700			
9.d Vrijval stelpost Sociaal Domein	-304	-304	-304	-304
9.e Verhoging stelpost prijscompensatie (inflatie kosten project	300	585	735	835
9.f Mandatering College verhoging beschikbare budgetten				
9.g Bijdrage Vloedbeltverbinding	5.000			
9.h éénmalige betaling Vloedbeltverbinding		-191	-191	-191
Totaal van de plannen	**7.862**	**2.542**	**2.875**	**2.782**
Incidenteel	7.595	965	655	-191
Structureel	267	1.577	2.220	2.973